

CHAPTER-II

शब्द परिचय:2

2 MARK QUESTIONS

1.चित्रं दृष्ट्वा संस्कृतपदं लिखत

(चित्र देखकर संस्कृत-पद लिखें। चित्र पाठ्यपुस्तक में देखें।)

1.

2.

3.

4.

5.

6.

उत्तर:

(1) उत्पीठिका

(2) पेटिका

(3) नौका

(4) चटका

(5) महिला

(6) मापिका

2.कोष्ठकात् उचितं शब्दं चित्वा वाक्यं पूरयत-

(कोष्ठक से उचित शब्द चुनकर वाक्य की पूर्ति करें)

यथा-बालिका पठति। (बालिका/बालिकाः)

(क) चरतः। (अजा/अजे)

(ख) सन्ति। (द्विचक्रिके/द्विचक्रिकाः)

(ग) चलति। (नौके/नौका)

(घ) अस्ति। (सूचिके/सूचिका)

(ङ)उत्पतन्ति। (मक्षिकाः/मक्षिके)

उत्तरः

(क) अजे चरतः।

(ख) द्विचक्रिकाः सन्ति।

(ग) नौका चलति।

(घ) सूचिका अस्ति।

(ङ) मक्षिकाः उत्पतन्ति।

3.सा, ते, ताः इत्येतेभ्यः उचितं सर्वनामपदं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत
(सा, ते, ताः-इनमें उचित सर्वनाम पद का चयन करके रिक्त स्थानों की पूर्ति करें)

यथा- लता अस्ति। - सा अस्ति ।

(क) महिलाः धावन्ति। - धावन्ति ।

(ख) सुधा वदति। - वदति।

(ग) जंवनिके दोलतः। -दोलतः।

(घ) पिपीलिकाः चलन्ति। - चलन्ति ।

(ङ) चटके कूजतः। - कूजतः।

उत्तरः

(क) ताः धावन्ति।

(ख) सा वदति।

(ग) ते दोलतः।

(घ) ताः चलन्ति।

(ङ) ते कूजतः।

4.अधोलिखितानां बहुवचनरूपाणि लिखत। (निम्नलिखित के बहुवचन रूप लिखें।)

(क) लता |

(ख) बाला

(ग) माला।

(घ) नौका

(ङ) दोला।

उत्तर:

(क) लता - लताः ।

(ख) बाला - बालाः

(ग) माला - मालाः।

(घ) नौका - नौकाः

(ङ) दोला - दोलाः।

5.अधोलिखितानां स्त्रीलिङ्गरूपाणि लिखत।

(निम्नलिखित के स्त्रीलिङ्ग रूप लिखें।)

(क) अजः

(ख) वृद्धः

(ग) बालः

(घ) छात्रः

(ङ) चटकः

उत्तर:

(क) अजः - अजा।

(ख) वृद्धः - वृद्धा।

(ग) बालः - बाला।

(घ) छात्रः - छात्रा।

(ङ) चटकः - चटका।

5 MARK QUESTIONS

1.(क) वर्णसंयोजनं कृत्वा पदं कोष्ठके लिखत
(वर्णसंयोजन करके पद को कोष्ठक में लिखें)

यथा-क् + उ + र् + उ + त् + अः = कुरुतः

(1) उ + द् + य् + आ + न् + ए =

(2) स् + थ् + आ + ल् + इ + क् + आ =

(3) घ् + अ + ट् + इ + क् + आ =

(4) स् + त् + र् + ई + ल् + इ + ङ् + ग् + अः =

(5) म् + आ + प् + इ + क् + आ =

उत्तरः

(1) उ + द् + य् + आ + न् + ए = उद्याने।

(2) स् + थ् + आ + ल् + इ + क् + आ = स्थालिका।

(3) घ् + अ + ट् + इ + क् + आ = घटिका।

(4) स् + त् + र् + ई + ल् + इ + ङ् + ग् + अः = स्त्रीलिङ्गः।

(5) म् + आ + प् + इ + क् + आ = मापिका।

2.(1) चटके =

(2) धाविकाः =

(3) कुञ्चिका =

(4) खट्वा =

(5) छुरिका =

उत्तर:

चटके	-	$\frac{\text{च} + \text{अ}}{\text{च}}$	+	$\frac{\text{ट} + \text{अ}}{\text{ट}}$	+	$\frac{\text{क्} + \text{ए}}{\text{के}}$
धाविकाः	-	$\frac{\text{ध} + \text{आ}}{\text{धा}}$	+	$\frac{\text{व्} + \text{इ}}{\text{वि}}$	+	$\frac{\text{क्} + \text{आः}}{\text{काः}}$
कुञ्चिका	-	$\frac{\text{क्} + \text{उ}}{\text{कु}}$	+	$\frac{\text{ञ्} + \text{च्} + \text{इ}}{\text{ञ्चि}}$	+	$\frac{\text{क्} + \text{आ}}{\text{का}}$
खट्वा	-	$\frac{\text{ख्} + \text{अ}}{\text{ख}}$	+	$\frac{\text{ट्} + \text{व्} + \text{आ}}{\text{ट्वा}}$		
छुरिका	-	$\frac{\text{छ्} + \text{उ}}{\text{छु}}$	+	$\frac{\text{र्} + \text{इ}}{\text{रि}}$	+	$\frac{\text{क्} + \text{आ}}{\text{का}}$

3.वचनानुसारं रिक्तस्थानानि पूरयत

(वचन के अनुसार रिक्तस्थानों की पूर्ति करें)

एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
यथा- लता	लते	लताः
गीता
.....	पेटिके
.....	खट्वाः
सा
.....	रोटिके

उत्तर:

एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
गीता	गीते	गीताः
पेटिका	पेटिके	पेटिकाः
खट्वा	खट्वे	खट्वाः
सा	ते	ताः
रोटिका	रोटिके	रोटिकाः

4.मञ्जूषातः कर्तृपदं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत
(मंजूषा से कर्तृपद का चयन करके रिक्तस्थानपूर्ति करें)

लेखिका बालकः सिंहाः त्रिचक्रिका पुष्पमालाः

(क) सन्ति ।

(ख) पश्यति।

(ग) लिखति।

(घ) गर्जन्ति।

(ङ) चलति।

उत्तर:

(क) पुष्पमालाः - सन्ति।

(ख) बालकः - पश्यति।

(ग) लेखिका - लिखति।

(घ) सिंहाः - गर्जन्ति।

(ङ) त्रिचक्रिका - चलति।

5.मञ्जूषातः कर्तृपदानुसारं क्रियापदं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत
(मंजूषा से कर्तृपद के अनुसार क्रियापद चुनकर रिक्तस्थानपूर्ति करें)

गायतः नृत्यति लिखन्ति पश्यन्ति विहरतः

(क) सौम्या

(ख) चटके

(ग) बालिके

(घ) छात्राः

(ङ) जनाः

उत्तरः

(क) सौम्या - नृत्यति।

(ख) चटके - विहरतः।

(ग) बालिके - गायतः।

(घ) छात्राः - लिखन्ति।

(ङ) जनाः - पश्यन्ति।